

## El català i l'Any Europeu de les Llengües

### L'Any Europeu de les Llengües vist des de Catalunya i les Illes Balears

Per iniciativa de la Unió Europea i del Consell d'Europa, l'any 2001 va ser declarat Any Europeu de les Llengües. Els objectius d'aquesta iniciativa eren, bàsicament, fomentar la sensibilització de la ciutadania sobre la riquesa de la diversitat lingüística i cultural a la Unió Europea, promoure el multilingüisme dels ciutadans i promoure l'aprenentatge permanent d'idiomes.

Que la diversitat lingüística és una de les característiques essencials d'Europa, on es parlen prop de seixanta llengües, és un fet evident i inqüestionable. I no cal dir que, per als catalanoparlants, és positiu que la Unió Europea reconegui que les llengües són una riquesa d'Europa i que l'aprenentatge d'idiomes obre portes. Ara bé, des de les terres de parla catalana hem observat en la declaració de l'Any Europeu de les Llengües diverses incongruències de base. S'observa incongruència, per exemple, entre les proclames de la Unió a favor de la diversitat lingüística a les institucions comunitàries i la política interna dels estats, que solen imposar el monolingüisme de les institucions comunes. També s'observa incoherència en la pràcticament nul·la implicació política dels estats, en especial dels seus representants de més alt nivell, en la commemoració de l'Any Europeu de les Llengües. Però si hi ha un fet especialment contradictori en la declaració del 2001 com a Any Europeu de les Llengües és que, a priori, s'ha determinat que unes llengües gaudeixen de tots els privilegis (i els europeus que les parlen de tots els drets) mentre que unes altres són relegades a una posició subsidiària, i els drets lingüístics dels seus parlants es deixen a la potestat restrictiva dels estats.

De fet, la Unió va declarar l'Any Europeu de les Llengües amb l'objectiu bàsic, mai explicitat del tot, de combatre el predomini de l'anglès com a llengua de relació continental. Subratllar el fet que, a Europa, l'anglès no és la llengua més parlada com a primera llengua; incidir en la idea que cal aprendre la primera llengua i dues més, cosa que indueix a aprendre l'anglesa i una altra; promoure que aquesta altra llengua, que a la pràctica seria el francès, l'alemany o el castellà, sigui en realitat la llengua dels veïns, amb la finalitat que altres llengües menors de la Unió no quedin totalment al marge del procés d'aprenentatge i, finalment, recordar que la desaparició de les fronteres estatals no és suficient per aconseguir un mercat únic, en especial un mercat laboral únic, si no es troba la manera de fer permeables les fronteres lingüístiques, han estat les motivacions de fons de la declaració de l'Any Europeu de les Llengües. La decisió es va adoptar, doncs, en benefici exclusiu de les llengües d'estat, no en benefici de les altres llengües, sempre relegades, en el millor dels casos, a la protecció que es dona als patrimonis etnològics.

Per això els quinze estats de la Unió han considerat positiva la defensa de la diversitat lingüística si el marc de referència eren les onze llengües declarades oficials i de treball a les institucions comunes (més el gaèlic i el luxemburguès),

però han estat profundament inconseqüents a l'hora d'aplicar el mateix criteri a la seva diversitat lingüística interna.

La mateixa Decisió sobre l'establiment de l'Any Europeu de les Llengües estableix que les mesures que s'hi preveuen «estaran dirigides als idiomes oficials de la Comunitat, juntament amb l'irlandès i el luxemburguès i altres idiomes determinats pels Estats membres a efectes de l'aplicació de la Decisió». A parer nostre, es tracta d'una formulació altament discriminatòria. Accepta d'entrada que cada estat té potestat per decidir el tractament que cal donar a les llengües que parlen els seus ciutadans i ciutadanes i que hi ha llengües els parlants de les quals gaudeixen d'uns drets originaris, il·limitats en el seu domini lingüístic, i d'altres llengües els parlants de les quals, amb uns drets limitats, es veuen forçats a saber i emprar la llengua de l'Estat en què s'integra el seu domini lingüístic.

El programa europeu per a l'Any Europeu de les Llengües és una altra mostra de la relativa incongruència de la declaració. L'any ha constatat en essència de quatre actes: la conferència de llançament, la Setmana Europea per a l'Aprenentatge de Llengües (que incloïa el Dia d'Europa), el Dia Europeu de les Llengües i la conferència de tancament. La conferència de llançament, celebrada a Lund (Suècia) del 18 al 20 de febrer de 2001, va ser organitzada pel Ministeri d'Educació i Ciència de Suècia. Hi va assistir el conseller de Cultura, Jordi Vilajoana, com a part de la delegació de l'Estat espanyol. La conferència de tancament va tenir lloc a Brussel·les els dies 6 i 7 de desembre.

La Setmana Europea per a l'Aprenentatge de Llengües es va celebrar arreu d'Europa del 5 a l'11 de maig. A Catalunya se'n van fer ressò les escoles d'idiomes, amb l'organització de jornades sobre llengües estrangeres a Lleida i Tarragona, i el Consorci per a la Normalització Lingüística i els centres de formació d'adults, amb el tractament d'aquest tema en el marc de les seves pròpies activitats docents. A les Illes es va donar especial rellevància al Dia d'Europa (dia 9 de maig). El dia abans, el president va oferir una recepció al Consolat de la Mar. En el seu discurs manifestà l'adhesió del Govern de les Illes Balears a la filosofia de l'Any Europeu de les Llengües i va fer èmfasi en la defensa del català. D'altra banda, el 9 de maig es van fer públics els noms dels guanyadors de la setena edició del Premi Europa per a joves estudiants, organitzat pel Centre Balears Europa en col·laboració amb la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears. Un dels temes tractats en els treballs era l'Any Europeu de les Llengües. El Dia d'Europa que organitza cada any el Patronat Català Pro Europa també va tenir com a eix central l'Any Europeu de les Llengües, que també va ser el tema de les seves Jornades de Pasqua el 4 de juny.

El Dia Europeu de les Llengües es va celebrar el 26 de setembre a tots els països d'Europa. A Catalunya va tenir la repercussió adequada, amb activitats lúdiques i docents i amb un seguit d'actes institucionals, en els quals van participar el conseller en cap, el conseller de Cultura i la consellera d'Ensenyament. A les Illes Balears, la celebració del Dia Europeu de les Llengües va consistir en un concert multilingüe celebrat a Mallorca, Eivissa i Menorca, amb la presència de les màximes autoritats insulars. En aquest mateix acte es va presentar el vídeo *Gent d'aquí*, en el qual diverses persones vingudes d'arreu del món i que s'han integrat a les Illes Balears expliquen la seva experiència.

Val a dir que ni a Lund ni a Brussel·les no hi van fer acte de presència els caps d'estat o de govern de Suècia o de Bèlgica, i que tampoc no hi van assistir ministres d'estats diferents dels que organitzaven els actes. D'altra banda, cap dels estats europeus, ni la mateixa Unió, no han organitzat cap campanya de

**Els objectius de l'Any  
Europeu de les  
Llengües des de  
l'òptica de l'àrea  
lingüística catalana**

comunicació específicament adreçada a conscienciar la ciutadania del valor de la diversitat lingüística com a característica cultural d'Europa.

Malgrat tot, podem valorar positivament la declaració i la celebració de l'Any Europeu de les Llengües pel fet que han permès la realització, arreu del continent, d'un seguit d'iniciatives als nivells més diversos, iniciatives que hauran servit, si més no, per difondre una idea favorable a la diversitat lingüística i que hauran contribuït a obrir un camí històric cap al reconeixement real d'aquest principi, tan clarament relacionat amb els d'igualtat i de llibertat.

Els objectius de l'Any Europeu, la salvaguarda de la diversitat lingüística i el foment del multilingüisme personal, coincideixen amb els objectius bàsics de la política lingüística dels governs de Catalunya i de les Illes Balears: la recuperació de la plenitud funcional de la llengua catalana en els territoris respectius i el foment del respecte per la diversitat lingüística i de l'interès per l'aprenentatge de diverses llengües.

Per això, el Govern de la Generalitat va acordar d'implicar-se en la celebració de l'Any i, amb aquest objectiu, va aprovar el Decret 43/2001, de 6 de febrer, que constitueix la Comissió Interdepartamental per a l'Any Europeu de les Llengües, presidida pel conseller de Cultura. El Decret estableix que tots els departaments i organismes de la Generalitat que tenen alguna cosa a veure amb l'ensenyament de llengües, inclosa la catalana, o amb la promoció del català posin en comú les seves activitats. D'aquesta manera, els departaments de Cultura, Ensenyament, Benestar Social, Presidència i Universitats, i el Patronat Català Pro Europa, el Consorci per a la Normalització Lingüística, el TERMCAT i la CCRTV, han contribuït a la celebració de l'Any Europeu de les Llengües amb activitats programades específicament per a aquesta efemèride i també amb altres activitats programades de manera habitual.

El Govern de les Illes Balears, per la seva banda, va aprovar el Decret 49/2001, de 30 de març, pel qual es constitueix la Comissió Interdepartamental per a l'Any Europeu de les Llengües. Amb aquest Decret, el Govern de les Illes Balears manifesta el seu acord amb els objectius de l'Any i, aprofitant la coincidència amb el centenari de la *Lletra de convit*, remarca l'oportunitat de vincular la difusió de la idea que la diversitat cultural i lingüística del món constitueix una riquesa enorme per al conjunt de la humanitat amb la voluntat de fer evident la importància que té, per a la nostra societat, el manteniment de la llengua catalana.

La Generalitat de Catalunya i el Govern de les Illes Balears han unit esforços amb l'objectiu d'aprofitar la celebració de l'Any Europeu de les Llengües per donar a conèixer a l'exterior la realitat lingüística dels territoris de parla catalana. Totes dues institucions han emprès diverses iniciatives conjuntament, com són l'edició catalana de la documentació oficial de l'Any; l'elaboració de l'opuscle *El català, llengua d'Europa* (del qual s'han fet edicions en català, castellà, francès, anglès i alemany); la participació a les fires Expolingua de Madrid, Berlín i París; l'organització de la jornada sobre premsa europea en llengües minoritàries; la convocatòria del III Simposi sobre l'Ensenyament del Català a no Catalanoparlants, etc. En aquesta mateixa línia, es va organitzar el II Congrés Europeu de Planificació Lingüística, fet a Andorra amb la participació del govern andorrà. Cal dir que Andorra, estat membre del Consell d'Europa, també ha organitzat altres actes en relació amb l'Any Europeu de les Llengües.

D'acord amb els objectius generals de l'Any Europeu de les Llengües, les co-

missions interdepartamentals constituïdes a cada territori varen establir objectius específics al voltant de dos eixos d'actuació: el foment del multilingüisme, d'una banda, i la defensa de la diversitat lingüística, de l'altra.

Pel que fa al foment del multilingüisme, totes dues institucions han iniciat actuacions per contribuir a promoure el coneixement de llengües estrangeres. En aquest punt, cal destacar la decisió adoptada el mes de juny pel Consell Interuniversitari de Catalunya, que ha establert que tots els joves que comencen enguany una carrera universitària, per obtenir la llicenciatura a Catalunya hauran d'acreditar un determinat grau de coneixement d'una llengua estrangera. A les Illes Balears s'ha creat la llicenciatura de filologia anglesa (que s'imparteix a la UIB des del curs 2001-2002), i s'ha ampliat l'Escola Oficial d'Idiomes de Calvià. A més, s'ha editat material per divulgar els centres d'ensenyament de llengües de les Illes Balears.

Dins la mateixa línia de foment del multilingüisme, s'han emprès iniciatives per aconseguir que el català tingui la mateixa consideració que la resta de llengües europees pel que fa al seu ensenyament a l'estranger i també a l'interior. L'aprovació del Decret 152/2001, de 29 de maig, del Govern de la Generalitat, sobre avaluació i certificació de coneixements de català, que ha adaptat el sistema de certificats de català a les directrius del Consell d'Europa i de l'ALTE, s'ha d'emmarcar en aquest objectiu, així com també la celebració de la Conferència Internacional sobre Avaluació de Llengües, celebrada a Barcelona el mes de juliol, i la convocatòria del III Simposi sobre l'Ensenyament de Català a no Catalanoparlants, que tindrà lloc a Vic el setembre de 2002.

És indubtable que la política lingüística de la Generalitat i del Govern de les Illes Balears en relació amb el català, i també amb l'aranès en el primer cas, contribueix d'una manera permanent a la defensa de la diversitat lingüística. A fi de fer avinent aquest fet als membres dels diferents òrgans de representació democràtica del nostre entorn, els consellers Vilajoana i Pons, conjuntament, coincidint amb el Dia Europeu de les Llengües van trametre l'opuscle *El català, llengua d'Europa* a tots els diputats del Parlament europeu, a tots els diputats i senadors de les Corts Generals i a tots els diputats dels parlaments de Catalunya i de les Illes Balears.

D'altra banda, s'ha aconseguit la ratificació, per part de l'Estat espanyol, de la *Carta europea de les llengües regionals o minoritàries* i l'aprovació, també per part del Govern espanyol, dels documents d'identitat bilingües, que s'han esdevingut de manera efectiva el 9 d'abril i l'1 de desembre de 2001, respectivament.

Una de les conseqüències que la celebració de l'Any Europeu de les Llengües ha tingut, des de la perspectiva de la comunitat lingüística catalana, és que s'ha posat en evidència, de forma més clara que mai, la situació anormal de la nostra llengua dins Europa. Aquesta és una de les conclusions de les jornades organitzades conjuntament pel Patronat Català Pro Europa i el Centre Balears Europa, que varen tenir lloc a Palma el 5 de novembre del 2001. També és una de les conclusions a què es va arribar en el II Fòrum de l'Associació per la Diversitat, celebrat a Palma el mes de febrer del 2002. La nostra llengua, no essent una llengua vertaderament minoritària (per demografia, per vitalitat, per ús institucional, etc.), resta al marge de moltes línies de suport que les institucions europees ofereixen a comunitats lingüístiques autènticament minoritàries. Però, per una altra banda, el català, per decisió del Govern espanyol, rep el mateix tractament jurídic per part d'Europa que les llengües minoritàries, o un tractament fins i tot inferior, si es compara amb el que reben llengües com l'irlandès o el luxemburguès.

És un objectiu irrenunciable del Govern de la Generalitat de Catalunya i del Govern de les Illes Balears aconseguir que la llengua catalana rebi el tractament jurídic que li correspon, dins l'Estat espanyol i dins la Unió Europea. Cal aprofitar totes les eines polítiques i jurídiques que tenim al nostre abast per aconseguir-ho, tot esperant del tarannà democràtic de l'Estat espanyol i de les mateixes institucions europees el suport necessari per assolir aquest objectiu.

En aquest mateix número de LLENGUA I ÚS es publica una ressenya més detallada dels principals actes celebrats al llarg de 2001 a Catalunya i a les Illes Balears. L'actual relació de col·laboració entre els dos governs ha permès commemorar l'Any cada un amb el seu programa però amb una visió de conjunt que hauria estat bo de poder estendre als altres territoris de parla catalana de l'Estat espanyol. Amb aquest conjunt d'actes s'ha contribuït a difondre entre la ciutadania la realitat actual de la llengua catalana en el context de l'Europa de les llengües, tot destacant-ne l'originalitat i remarcant, també, que el tractament que la Unió Europea concedeix al català és viciat d'un enorme dèficit democràtic.

## Actuacions amb motiu de l'Any Europeu de les Llengües

### Actuacions conjuntes de la Generalitat de Catalunya i el Govern de les Illes Balears

- Traducció i edició en català i en aranès dels materials divulgatius elaborats per la Unió Europea i el Consell d'Europa amb motiu de l'Any Europeu de les Llengües. L'edició de les Illes conté un catàleg de tots els centres de les Illes Balears on es poden estudiar llengües estrangeres.

- Realització i edició de dos espots sobre l'Any Europeu de les Llengües. Publicació d'anuncis sobre l'Any Europeu de les Llengües a diferents mitjans escrits.

- Congrés de diaris europeus en llengües minoritzades, que va tenir lloc a Palma el mes d'abril del 2001.

- Participació a l'Expolingua de Madrid (abril), Berlín (novembre) i París (febrer del 2002) amb un stand compartit. Mostra de materials per a l'aprenentatge del català com a segona llengua.

- Edició conjunta del fullet de divulgació *El català, llengua d'Europa*. Es va edi-

tar en català, alemany, anglès, espanyol i francès.

- Jornades organitzades conjuntament pel Centre Balears Europa i el Patronat Català Pro Europa (5 de novembre). Un dels temes tractats va ser el paper del català dins la Unió Europea.

- II Congrés Europeu de Planificació Lingüística, organitzat pel Govern de les Illes Balears i la Generalitat de Catalunya, a més del Govern d'Andorra, que el va acollir. (Més informació en aquest mateix número de LLENGUA I ÚS, p. 66.)

### Actuacions a les Illes Balears

- Edició d'un tríptic sobre l'Any Europeu de les Llengües amb informació sobre les activitats projectades.

- Edició del fullet *Les llengües obren portes*, amb informació sobre els centres de les Illes Balears on es poden estudiar llengües estrangeres.

- Creació d'una pàgina web del Govern